

Õiguskantsler

Liisa-Ly Pakosta
Justiits- ja Digiministeerium
info@justdigi.ee

Teie 12.08.2025 nr JDM/25-0886/-1K

Meie 12.09.2025 nr 18-2/251864/2506618

Perekonnaseaduse, tsiviilkohtumenetluse seadustiku ja tsiviilseadustiku üldosa eelnõu väljatöötamiskavatsus

Lugupeetud minister

Täna võimaluse eest avaldada arvamust plaanitavate seadusemuudatuste kohta, mis puudutavad teovõime piiramist ja eestkostja määramist.

On kiiduväärt, et olete asunud eestkoste süsteemi korrastama. Seda teemat on viimastel aastatel üha enam arutanud nii juristid kui ka puuetega inimeste õiguste eest seisjad.¹ Olen süsteemi korrastamise vajadusele tähelepanu juhtinud juba 2022. aastal justiitsministrile ja sotsiaalkaitseministrile saadetud [kirjas](#). Eestkoste süsteemi korrastamine on ka [puuetega inimeste õiguste konventsiooni](#) vaimus. Väga vajalik on läbi arutada, millist kaitset mõned täisealised psüühikahäirega inimesed vajavad ning kuidas seda kaitset tagada. Oluline on, et kaitstakse neid, kellel seda päriselt vaja on.

1. Eestkoste seadmisega piiratakse väga ulatuslikult täisealise inimese põhiõigusi. Seetõttu on väga oluline, et eestkoste seadmise eeldused oleksid seaduses sõnastatud täpselt ja kitsalt. Nende eelduste kirjapanemisel tuleks arvestada Puuetega Inimeste Õiguste Komitee hinnangut, et Eesti seadustes on kasutatud puuetega inimesi halvustavat terminoloogiat, mistõttu on komitee soovitanud Eestil sellised mõisted seadustest välja jätta (vt komitee [tähelepanekute](#) p-d 7(b) ja 8(c). Samuti võiks üle vaadata ja ühtlustada selliste mõistete kasutuse teistes seadustes (vt nt [karistusseadustiku](#) § 34).

2. Kuidas täpselt eestkoste seadmise eeldused sõnastada, on keeruline küsimus, mis võib vajada põhjalikumat arutelu puuetega inimeste esindajate, arstide, kohtunike ja teiste ekspertidega. Arusaamisvõimest lähtuva kontseptsiooni puudustele on tähelepanu juhtinud Puuetega Inimeste Õiguste Komitee [üldkommentaaris nr 1](#) (vt p-d 14 ja 15).²

3. Eestkosteasjade kohtupsühhiaatrilist ekspertiisi puudutava valdkonna korrastamine on tervitatav samm, arvestades hiljutisest [eestkostekorralduse uuringust](#) välja tulnud probleeme, mis puudutavad ebaühtlast ekspertarvamuste kvaliteeti (vt lk 51, 52 ja 73).

¹ Nt 2020. a artikkel ajakirjas Juridica (L. Arrak, T. Uusen-Nacke. „[Piiratud arusaamisvõimega täisealise isiku eneseteostusvabadus ja kaitse](#)“); 38. Eesti õigusteadlaste päevade [arutelud](#) (2024); Eesti Puuetega Inimeste Koja 2019. a esitatud [variraport](#) konventsiooni täitmise kohta ja 2024. a esitatud [pöördumine](#) eestkostekorralduse teemal.

² Vt ka Euroopa Nõukogu inimõiguste voliniku [raportit intellektuaalsete ja psühhosotsiaalsete puuetega inimeste teovõime kohta](#), p 2.

4. Väljatöötamiskavatsuses on kirjeldatud võimalikku muudatust, mille kohaselt oleksid psühhiaatrid eestkostemenetlusse kaasatud vaid keerulisemate ja piiripealsemate juhtumite korral. Lihtsamates asjades annaks inimese seisundile hinnangu näiteks perearst ankeetküsitlusele vastates. Selle muudatuse korral oleks vaja läbi mõelda, millal ja milliste kriteeriumide alusel tuleks kohtunikul otsustada, kas konkreetses asjas on vaja perearsti või psühhiaatri eksperdiarvamust.
5. Kuna ekspertarsti arvamus on oluline tõend kohtumenetluses, kus eestkoste seadmine otsustatakse, toetame [eestkostekorralduse uuringu](#) tehtud ettepanekut, et asjatundjate töögrupp vaataks ekspertarsti ankeetküsitluse vormi uuesti üle ning vajaduse korral parandaks ja täiendaks seda.
6. Õiguskantsleri töös on esile kerkinud küsimusi, mis puudutavad eestkostja volituste ulatust ning õigust teha eestkostetava kohta otsuseid, mis lähevad vastuollu eestkostetava soovidega. Nii on tekkinud küsimus, kas ja mis juhul võib eestkostja otsustada (ja näiteks hooldekodule ette kirjutada) seda, kas eestkostetav saab telefoniga helistada või kirju saata, mis toitu ta tohib süüa, kus ta elama peab ja kus ta käia tohib, kellega suhelda tohib või mis ravimeid ta võtma peab. Sarnased näited tulid välja ka [eestkostekorralduse uuringu](#) jaoks tehtud intervjuudest (lk 51–54), kus intervjuueeritavad tundsid muret eestkostetavate tegevus- ja otsustusvabaduse liigse piiramise ja eestkostetavate autonoomia puudumise pärast.
7. Osa nendest küsimustest on tekkinud seetõttu, et kohtulahendite resolutsioonid ei anna selget vastust eestkostja ülesannete kohta (vt sama probleemi kohta [eestkostekorralduse uuringu](#) järeldusi).
8. Teisalt ei tulene probleemid ainult kohtulahendite sõnastusest, vaid ka sellest, et perekonnaseadus jätab eestkostja õiguste ja kohustuste sisu ja piirid võrdlemisi ebaselgeks. See puudutab ennekõike eestkostetava elukorralduse küsimusi, mis ei ole juriidilised tehingud.
9. Ebaselgust loob ka seadusesäte ([perekonnaseaduse](#) (PKS) § 202), mille kohaselt täisealise eestkostele kohaldatakse üldjuhul lapse eestkostet reguleerivaid sätteid. Silmas tuleb pidada, et see, mida lapsevanem saab otsustada oma lapse kohta, ei pruugi olla kohane juhul, kui üks täiskasvanu (eestkostja) otsustab teise täiskasvanu üle (eestkostetav) (vt ka Puuetega Inimeste Õiguste Komitee [üldkommentaari nr 1](#), p-d 20, 21, 27, 29).
10. Täpsem regulatsioon võib aidata tõhustada ka kohtulikku järelevalvet eestkostjate tegevuse üle. Kohtul on järelevalvajana väga suur roll, sest eestkostetav ei pruugi suuta iseseisvalt oma õigusi kaitsta. On oluline, et järelevalve ei keskenduks vaid eestkostja tegevusele eestkostetava varaliste õiguste kaitsmisel. Eestkostetava jaoks on sama olulised muud elukorralduslikud küsimused, nagu näiteks see, kus ta elab, mis sotsiaalteenuseid ta saab, milline on tema igapäevaelu jpm. Kuna eestkostetav ise eeldatavasti ei suuda teda ennast puudutavaid haldusotsuseid vaidlustada, on järelevalve veelgi olulisem siis, kui kohalikust omavalitsusest eestkostja on samal ajal ka see osapool, kes peab otsustama eestkostetavale kui abivajajale sotsiaalteenuste osutamise üle (sotsiaalhoolekande seaduse alusel).
11. Kui süsteemi järk-järgult korrastada, võiks kaaluda ka nende normide ülevaatamist, mis reguleerivad eestkostja määramise asemel volituse andmist (PKS § 203 lg 2). Õiguskirjanduses on

selgitatud, et praegu takistab selle võimaluse kasutamist muu hulgas see, et pole selge, kas volituse andmise korral on eestkostet vajava inimese huvid piisavalt kaitstud.³

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ülle Madise

Angelika Sarapuu Angelika.Sarapuu@oiguskantsler.ee
Liisi Uder Liisi.Uder@oiguskantsler.ee
Aigi Kivioja Aigi.Kivioja@oiguskantsler.ee
Helen Ojamaa-Muru Helen.Ojamaa-Muru@oiguskantsler.ee

---

³ L. Arrak, T. Uusen-Nacke. „[Piiratud arusaamisvõimega täisealise isiku eneseteostusvabadus ja kaitse](#)“. Juridica, 2020/VI.